

Criteriile selecției

O politică repertorială realistă și echilibrată, care are în vedere orientarea de ansamblu a mișcării teatrale către rosturile ei complexe de educație civică și estetică — așa cum se cuvine să fie politica repertorială a teatrelor noastre —, trebuie să se bizuie, în chip firesc, pe permanențele marelui repertoriu clasic. Sub raport formativ, ele reprezintă, îndeosebi pentru spectatorul tânăr, prilejul ideal de familiarizare cu valorile morale exemplare, cu deprinderea de a-și gândi actele și de a-și asuma în chip lucid responsabilitatea lor, cu forța rațiunii, a rigorii, a demnității umane. Pe plan estetic, ele oferă unicul punct de plecare posibil pentru o educație teatrală serioasă, pentru descifrarea treptată a „codului” imaginii teatrale, pentru „desăvârșirea ca spectator”. Privite din unghiul de vedere al celor aflați de cealaltă parte a rampei, epodoperele clasice constituie o școală obligatorie a gândului creator, a emoției scenice, a tehnicii interpretative. În sfârșit, sub raport strict funcțional, ele înlesnesc, prin caracterul lor constituit și istoricizat, o programare rațională, pe termen îndelungat, întreprinsă cu simțul perspectivei și al măsurii.

Toate acestea par a fi clare ca lumina zilei, și am fi evitat riscul truismelor, dacă experiența ultimelor câtorva stagiuni nu ne-ar fi demonstrat cu înfrigurătoare limpezime cât de lesne se pot face uitate principiile în practica zilnică a vieții teatrale. Am avut deseori de-a face, în zilele dinaintea gongului de toamnă, cu promisiuni ispititoare, concretizate în admirabile proiecte de repertoriu, care, dacă ar fi fost realizate, ar fi dat un curs infinit mai favorabil relației dintre teatrul românesc și publicul său. Dar pe drumul dintre listele de repertorii și scenă, nenumărate titluri, cel mai adesea din marea dramaturgie clasică a lumii, au dispărut, jertfite spiritului de concesiune, mentalității comerciale și rutiniere. Cazul, recent citat, al unui teatru care înlocuia, într-o singură stagiune, *Peer Gynt* și *A douăsprezecea noapte* cu *Puricele în ureche* și *Drumul șoarecelui*, era doar un exemplu din multele cu putință. În felul acesta, treptat, repertoriul clasic al majorității teatrelor noastre s-a redus la câteva titluri, preluate de la o trupă la alta cu excesivă insistență, cu un mimetism suspect de lene intelectuală. Extrem de rar, câte un efort izolat, de prospecție în imensul teritoriu al teatrului lumii, aducea la lumină câte un titlu nou, pentru ea, la rindul său, acesta să devină fără întârziere sorgintea unui nou lanț mimetic.

Proiectele de repertoriu ale stagiunii 1971—1972, recent dezbătute și aprobate de către Consiliul Culturii și al Educației Socialiste, conțin, dincolo de orice îndoială,

o sumă de promisiuni demne de respect. Dacă ele vor fi realizate — și ne place să credem că vor fi într-adevăr realizate, grație spiritului de răspundere pe care documentele de partid l-au imprimat munii de concepție și de conducere a mișcării teatrale românești —, vom vedea pe scenele noastre câteva opere clasice necunoscutе, sau foarte puțin cunoscute generațiilor mai noi de spectatori. Vom vedea comediele lui Plaut; vom vedea câteva din piesele mai rar jucate ale lui Shakespeare (*Furtuna*, *Coriolan*, *Timon din Atena*); vom vedea *Cidul* și *Clavigo*, *Wilhelm Tell* și *Nathan înțeleptul*, *Mascarada* și *Lorenzaccio*, *Blana de biber* și *Cyrano de Bergerac*; vom vedea *Vassa Jeleznova* de Gorki și *Sfânta Ioana a abatoarelor* de Brecht. Actorii și publicul se vor mișca laolaltă pe o gamă mai amplă, de la pasiunile dezlănțuite ale Renașterii la rigoarea demnă a clasicismului, de la inflăcărea romantismului la realismul critic sau la viziunile de esență revoluționară ale scrierilor mai apropiate de deceniile noastre. Teatrul își va regăsi, în bună măsură, o parte din rosturile uitate sau numai neglijate în trecutul apropiat.

Cu toate aceste vizibile ameliorări, repertoriul clasic al stagiunii care începe nu e scutit în întregime de ecourile unor ticuri mai vechi, cu atât mai inacceptabile acum, când conducerea partidului a pronunțat cu atîta claritate un apel la aprofundarea funcției educative a creației artistice. Zone întinse ale dramaturgiei clasice, extrem de importante pentru mesajul lor filozofic, etic și social cu adînc răsunet în actualitate, continuă să fie reprezentate, fie palid și inadecvat, fie doar cu un număr restrîns de opere, mereu reluate de-a lungul ultimilor ani. Tragicii grece — „norme și modele inegalabile”, după expresia lui Marx — constituie din nou o prezență mai curînd simbolică, lista viitoarelor premiere cuprinzînd doar *Antigona* lui Sofocle. Să fie oare un reflex de prudență, după cîteva montări discutabile (sau, în orice caz, discutate) din stagiunile trecute? Ne-ar mira să fie așa, deoarece chiar acele montări demonstrau — dincolo, poate, de unele excese juvenile — *actualitatea posibilă* a lui *Philoctet*, a *Bacantelor* sau a *Troienelor*, opere care, despovărate de viziunile încremenite și muzeistice, comunică direct, fierbînte, cu sensibilitatea spectatorului contemporan...

Nu alta este situația marilor autori ai „Secolului de aur”, iberic, reprezentați din nou numai prin răs-jucata *Doamnă Spiriduș* a lui Calderon de la Barca. Nu alta este situația lui Racine — absent cu desăvîrșire din lista viitoarelor premiere —, a lui Goethe — prezent cu o operă minoră, și nu cu *Faust*, *Egmont* sau *Torquato Tasso* —, a lui Hugo — care n-a scris numai *Ruy Blas* —, a lui Pirandello — care nu e doar autorul lui *Henric al IV-lea*...

N-am vrea să se creadă că pretindem unei singure stagiuni să acopere toată aria, practic inepuizabilă, a marelui repertoriu clasic. Dar sechelele opțiunii rutiniere, ale gîndirii confortabile, ale mimetismului, se cuvin îndepărtate odată pentru totdeauna, credem noi, din complicata și plina de răspunderi operă de întocmire a repertoriilor teatrale. De vreme ce mișcarea noastră teatrală se află în excelenta situație de a putea fi gîndită în ansamblu, ca un tot armonios, capabil să progreseze potrivit propriilor sale comandamente ideologice și artistice — și nu conform unor rațiuni conjuncturale, ca în cazul teatrului comercial —, este natural să pretindem ca fiecare stagiune să-i adauge teritorii noi de gîndire și de simțire. Teritorii care, în domeniul repertoriului clasic universal, pot fi obiectul unei selecții mai atente și în același timp al unei atitudini mai înnoitoare. În măsura în care îl concepem ca act de cultură — și cum altfel l-am putea concepe? —, repertoriul teatrelor noastre nu poate face abstracție de asemenea îndatoriri.

